

KEFNÂME TÜRÜ VE YAZMA BİR KEFNÂME RİSÂLESİ ÜZERİNE DEĞERLENDİRME

PALMISTRY GENRE AND AN EVOLUTION OF A WRITTEN PALMISTRY EPISTLE

Dr. Yusuf Ziya Sümbüllü*

Özet

Günümüzde birçok insanın yaşamında önemli bir yer tutan fal, insan hayatının olmazsa olmaz gerçekliğinden biridir. Oldukça renkli bir kompozisyonla karşımıza çıkan bu fal türlerinden biri de Kefnâme'dir. Kefnâme, avuç içindeki çizgilere ve parmakların şekline bakarak, hem geleceği hem de insanın karakterini ortaya koyduğuna inanılan bir fal şeklidir. Bu türde, eldeki çizgilerin, incelik kalınlık, uzunluk kısalık, kesiklik düzlük durumlarından hareketle, kişi hakkında fikir sahibi olunması esası vardır.

Anahtar Kelimeler: Fal, el, gelecek, Kefnâme

Abstract

Having an important place in the lives of many people, fortune-telling is a sine qua non reality of human life. One of the elaborate forms of the fortune-telling that we come across is Palmistry. Palmistry is a way of fortune-telling which is believed to reveal the character and the future of a person by looking at the lines in palms or the shaped of fingers. This kind is based on to get opinion about a person as regards to the slimness – thickness, lengthiness-shortness and disconnectedness-straightness of the lines in his/her hands.

Key Words: Fortune-Telling, hand, future, Palmistry

İnsan hayatının olmazsa olmaz gerçekliğinden biri gelecek kaygısı ve bu kaygının kaynağı olan merak ögesidir. Ben kimim, neyim, ne olacağım, nereye gideceğim, kiminle evleneceğim tarzındaki yüzlerce çok bilinmeyenli denklem niteliğindeki sorunun, insanı insan kılan yapısal unsurların birer yansıması olmadığı söylenebilir mi? Bahsi geçen soruların cevaplarının ise büyük bir gizem tabakasıyla kaplı olması, insanlığı dün olduğu gibi bugün de-bazen hiç olmadık-birtakım arayışlarla meşgul etmeye devam etmektedir ki bu meşguliyetlerden birinin, belki de en çok umut bağlanılanının fal olduğu apaçık bir gerçektir.

Bizce, fal inancını başlangıcından günümüze kadar yaşatan ve destekleyen en önemli unsur, yukarıda da ifade edildiği üzere insanın yapısındaki yarının bilinmezliğini anlama ve çözme gayreti ile olacaklardan önceden haberdar olma ve ona göre hareket ederek, bir bakıma varlığını koruma ve güvence altına alma heves ve merakıdır.

Kökü ve başlangıçtaki ilk manası tam anlamıyla belli olmayan fal, Arapça bir kelimedir. Kuran-ı Kerim'de “tyr” kökünden hareketle yer alan fal, (Türk Ans.,1979; 90) ana hatlarıyla gelecekte olabilecek hadiselerle dair işaret manasında kullanılmaktadır. İslâmi ilimler arasında hususi bir yer teşkil eden ilm-ül fal içtimâi faaliyetlerin tatbikine veya insanların hal ve keyfiyetine tesir edecek bir kuvvete zamanla ulaşmış ve sonuçta en hususi işlerden resmi işlere kadar etki alanını genişleterek bazen İslâmi bazen gayri İslâmi (Ertaylan, 1951; 27) bir kimlikle toplum nazarında adet niteliği kazanarak fâlnâme denilen eserlerin vücuda gelmesine vesile olmuştur.İslamiyet'in ilk dönemlerinde sadece hayra yorulan işaretler dizisi olarak da algılanan veya öyle olması telkin edilen falın (İslam Ans.,1997; 449) sonraki dönemlerde hem iyi hem de kötü geleceğin tahminine doğru kaymış olduğu da gözden kaçmamaktadır.

---

*Adnan Menderes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı A.B.D Öğretim Üyesi
Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of International Social Research
Volume 2/6 Winter 2009

“fâl: uğur, tâlih, deneme, kahve fincanına, iskambile bakmak gibi bir takım garip usullerle insanın tâlihine ait şeyler söyleme.” (Develioğlu,2003; 250) “fal: 1. Gelecekte olacak şeyler hakkında bilgi sahibi olmak için başvurulmuş çeşitli yollar te’ül. Bakla falı, yıldız falı. 2. Uğur, talih. Fal açmak: Fala bakmak. Fal oku: fala bakmak için kullanılan ok. Fal taşı: Atılarak fala bakılan taş. Fala bakmak: Gelecekte olacak şeyleri öğrenmek için çeşitli yollara başvurmak” (Doğan, 2005; 407)

Fal türünün bu gizemli duruşu, insana özgü yöntemlerle metafizik olanı, bilinmeyen anlama çabasının, bir bakıma bilinmeyenlerin insanlar dünyasına indirgenmesine yani gizlinin bilinen bir şey olmasını sağlamayı amaçlayan mitoslarla (Batuk, 2003; 14) bir bağlantısının bulunup bulunmadığı orusunu da akla getirebilmektedir. Fiction-hayal, tasavvur, illusion-gerçeğin bozulması anlamına gelen mit, etnolog, sosyolog ve bir kısım din araştırmacısına göre; kutsal gelenekler, ilkel inanışlar ve örnek modeller olarak anlamlandırılmaktadır. (Seyidoğlu, 2005 ; 15) Günümüzde birçok insanın yaşamında önemli bir yer tutan fal, tarot, büyü, sihir, uğur, cincilik, ruhçuluk ve benzeri şeylerle ilişkili olarak kurgulanan birçok modern mitostan da bahsedildiği dikkate alınır, bu iki tür arasında ne oranda bir ilişki bulunup bulunmadığı tartışmaya açılabılır. Örneğin çeşitli kişilerin tavır ve davranışlarına yön veren uğur inancıyla ilgili düşünceler oldukça dikkat çekicidir....

Bu tür mitoslarda insanların başına gelen olumlu-olumsuz bir olayın nedeni uğur objesinin taşınmamasına ya da uğur objesine bağlanmakta, böylece uğur kültüne yaşamında yer veren diğer kişilerin yaşamlarında karşılaşacakları olaylar için birer prototip (Gündüz, 1998; 33-34) olma niteliği kazanmaktadır. Elbette ki mit ve falın yukarıda bahsedilen bir kısım benzerliklerin çok ötesinde iki farklı kaynaktan beslenen türler olabileceği kanaati çok daha geçerli gözükmeyle beraber her iki türde de gizlinin veya sırrın keşfinin öncelikli olması, türler arasında yapılabilecek karşılaştırmalarda da esas olsa gerektir.

Dünden bugüne oldukça köklü bir geçmişle karşımıza çıkan fal ve fal nev’inden türler gerek yazılı ve gerekse sözlü kültür içerisinde adeta kemikleşmiştir. Şöyle ki; gaybın ifşasının taşıdığı merak ögesi, zaman içerisinde bireysel ilgiyi aşarak, uğurlu gün, uğurlu saat vb. yaklaşım tarzlarıyla devletlerin siyasi hamlelerinde de kendini göstererek, müneccim ve müneccimbaşılık adı altında ilgi alanını genişletmiştir. “Müneccimbaşılık, 15.yy sonları ile 16. yy başlarında ortaya çıkmıştır. Medrese mezunu olan, ilmiye sınıfı mensupları arasından seçilen müneccimbaşılar, ileri gelen devlet adamlarının kullanımı için takvim, imsakiye ve zayıçe hazırlamaya başlamışlardır. Takvimler 1800 yılına dek Uluğ Bey Zici’ne göre, bu tarihten sonra da Jacques Cassini Zici’ne göre hazırlanmıştır. Başta başa geçme olmak üzere, savaş, doğum, düğün, denize gemi indirilmesi gibi konularda müneccimbaşılar ve bazen de müneccimler uğurlu saatler tesbit ederlerdi.” (http://forum.abonem.com) Günümüz toplumlarında olduğu gibi, Eski Yunan, Roma, Mısır, Kalde, Babil ve Çin medeniyetleri içerisinde de yaşam alanı bulmuş olan fal, insanlara sunabileceği vaat edilen gizemli içeriği ile dikkat çekmiş ve çekmeye de devam edecek gibidir.

Mesela; Aristo, yüzün çizgilerine bakarak kişinin karakterini okuma üzerine –fizyonomi- bir kitap yazmış, Yunan mitolojisinde Tanrı Apollon evlenmek istediği Kasandra’ya falcılık yeteneği bağışlamış, Sümerler kesilen kurbanların karaciğerlerine, Etiler kuşların uçuşlarına bakmak suretiyle ileriye dönük değerlendirmelere müracaat etmiş, Fransız astrolog Nostradamus miladi 3000 yılına kadar olabileceklerle ilgili kehanetlerde bulunmuştur. (Duvarcı, 1993; 5)

Türk kültür tarihi içerisinde önemli bir köşe taşı olan Kutadgu Bilig’in fal kavramını ele alması ve falı iyi talih, baht, uğur kavramlarının karşılığı olarak göstermesi -Kupa körklüğü kör kılın özke fal, İşing edgü bolgay kamug sözni üz.- (Yusuf Has Hacip, 1979; 406) Divan-ı Lugat-it- Türk’te fal karşılığı gelen ırk sözcüğünün; falcılık kahinlik, bir kimsenin gönlündekini bilmek, olarak manalandırılması ve eseri tercüme eden Besim Atalay’ın, bu kelimenin Türkiye’nin bir çok yerinde, kader, tal’i, fal anlamında kullanılmakta olduğu eklemesi - İrkim açıldı: talihim açıldı- (Kaşgarlı Mahmud, 1998; 42) rüya tabiri esasına göre hazırlanan Eski Türkçe dönemi eserlerinden İrk Bitiğ’in varlığı, bu türün bizim kültürümüz içerisindeki duruşunu sergilemek adına verilebilecek birkaç örnek olmakla geleceğinin gelmeden bilinmesine ilişkin yaklaşımların etkinliğini ortaya koymak adına kayda değer olsa gerektir.

Fal gerek içeriği ve gerekse kapsam alanı itibari ile oldukça geniş soluklu bir tür olmakla bu çalışmanın sınırlarının dışındadır. Bu münasebetle, çalışmamızda bütüncül bir fal ve fal türleri değerlendirmesinin yapılma olasılığı yoktur. Çalışmamızda genel anlamda Türklerin İslam medeniyeti dairesine girmesi ile birlikte sanat ve edebiyatta olduğu gibi beşeri ve manevi ilimlerde de uzunca bir süre Arap ve Fars kültürü (Yerdelen,1988; 13) etkisinde kalmasının sonuçlarından biri olarak görülebilecek olan fal nev’inden tür adlarına, özelde ise kefnâmelere temas edilecek, transkripsiyonunu yapmış olduğumuz bir kefnâmeye ve bu eserle ilgili bazı değerlendirmelere yer verilecektir.

Bazı telif ve tercümelemlerde müstakil olarak veya cönk veya mecmualarda Ulum-ı Gaybiyye, ulum-ı hafiye, ulum-ı ihkâm gibi başlıklarla ele alınan türlerin belki de iki yüzden fazla çeşidi olduğu bilinmektedir.

İnsanoğlunun inanç, telakki ve meraklarını ortaya koyan bu türlerden bazıları şunlardır: İlm-i Cifr, İlm-i Reml, İlşm-i Tefe'ül, İlm-i Firâset, İlm-i Kıyâfet. (Tatçı, 1997;521-524) “*Arapların cahiliyye devrinden beri mevcut iken İslamiyete de girmiş olan ve halâ bir çok yerlerde az çok inanılan ve tatbik edilegelen başlıcaları Zecr, İyâfet, Tayre, Kehânet, Ezlam-ı cahiliyyet, İrafet, İhtilâc, Kitfe, Kıyâfet, ve Firâset'dir*” (Ertaylan, 1951; 2) Üzerinde değerlendirmelerde bulunduğumuz kefnâmenin firâset ilminin alt başlıklarından biri olan kıyâfetnâme türü içerisinde yer alması, genel hatlarıyla bu kavramların açıklanmasını gerekli kılmaktadır.

“*Firaset: Dar manada olarak fiziognomoniye yani eski arap ıstılahı ile kıyâfa denilen bir nevi bilgi şubesine delâlet etmek üzere kullanılır*” “*Kıyâfet: Takip etmek, iz takip etmek, peşi sıra gitmek, manasına gelen k-v-f kökünün birinci vezninin bir masdarıdır...Eski Arabistan'da ıstılah olarak kâif; yalnız yerdeki izleri takip eden ve bundan manalar çıkararak kimseyi değil aynı zamanda mesleği ferdler arasında benzerliklere, bilhassa ayaklardaki benzerliklere istinâden akrabalık derecesini tespit etmekten ibâret olan kimseleri ifâde için kullanılmakta idi.*” (İslam Ans, 1997; 640) “*Kıyâfet: 1. kılık; bir şeyin dış görünüşü 2. şekil, heyet, suret 3. bir kimsenin giydiklerinin bütünü. İlm-i kıyâfet: İnsanın yüzünden ve dış görünüşünden, iç vasıflarına, iç hayatına dair ahkam çıkarma bilgisi*” “*Bir kişinin saç, göz, kulak, el gibi organlarına ve dış görünüşüne bakarak onun karakter yapısı hakkında görüşler ortaya koyan bilim dalına kıyâfe, bu görüşleri ortaya koyan esere de kıyâfetnâme adı verilir. Vücut yapısı ile karakter yapısı arasında bir ilişki olduğu düşünülür. Türk edebiyatında türün ilk örneği Akşemseddin'in oğlu Hamdi(1449-1503) tarafından verilmiştir.*” (Develioğlu,1998; 518 “*Bir kimsenin dış görünüşüne bakıp o kişinin ahlak ve karakter yapısı hakkında hükümler koyan, yani zahirden batını tespit ve tahmine çalışan ilme kıyâfet ilmi,; bu işi yapan yani firasetle bir kimsenin nesebini bilen kişiye de kayif denir.*”(Türk Dili ve Edebiyatı Ans, 1999; 339) “*Ruhbilimle ilgili olarak insanın fiziksel güzelliği ile ruhsal yapısı ve bedensel kusurları ile kişilik bozuklukları arasında bağlantılı olduğu görüşü, ilkel olmakla birlikte kıyâfetnamelerde de yer alan görüştür.*” (Mengi, 1977; 307) “ *İlm-i Kıyâfet: Bir adamın çehresinden ve azasının şekil ve süretinden tabiat ve ahlak ve istidadını istihraç etmek, keyfiyet ve mahiyeti, (Sami, 1996; 985)*

Yukarıda verilen terimler özetlenecek olursa; firâsetin batı literatüründeki fizyonomiyi, firâsetin eser niteliği kazanmış görüntülerinden biri olan kıyâfetnâmenin de dar anlamda; insanın, kaş,göz, burun, kulak, baş, ses, ten rengi gibi organlar ve özelliklerinden hareket ederek ahlakı hakkında bir görüş bildirmeyi konu edindiği yani edebi bir değer taşımaktan öte işlevsel açıdan tecrübe naklini amaçlayan bir görüntü sergilediği ifade edilebilir.

Kıyâfetnâme türünün oldukça fazla çeşitlilik arz ettiği yukarıda ifade edilmişti. Bu türler arasında rağbet görme gücü bakımından kefnâmelerin şahsına münhasır bir yer edindiği rahatlıkla ifade edilebilir. Ali Çavuşoğlu, “Türk Edebiyatı’nda Kıyâfetnâmeler” adlı eserinde bu türe şöyle yaklaşmaktadır. “*Kıyâfetnâmelerde en hacimli yeri el ilmi (ilm-i kef) konusu işgal eder. Elin muhtelif resimleri çizilerek düzenlenen bu bölümlerde elin ayası içindeki çizgilerden hareket edilerek ömür, hastalık, sağlık, talih zenginlik, fakirlik, kişinin günlük hayatındaki durumu ve ömrü boyunca nelerle karşılaşacağını belirten ayrıntılı izahlar vardır...İlm-i Hututu'l Kef ve'l Akdam ismi ile de kullanılan el falı insanın elinde ve ayağında bulunan hücresel çizgilerden kişinin durumuyla ilgili hükümler çıkarmaktır. Bir şiirde şöyle denilmektedir.*

Elin aya vü esrarına sen eyle nazar

Bilesin ta ki va'idünden irer bana zarar” (Çavuşoğlu, 2001; 29)

El falı snatı (şiromansi, chirognomanie) eski Mısır'a, Hindistan'a ve çok eski çağlara bağlanabilecek kadar uzak geçmiş olan bir gizli ilimdir. Özellikle Bohemyalılar (çingeneler) tarafından uygulanmış, okültistler de bunu eski devirlerden beri uygulamaktadır.” (<http://www.yorumcu.com/fortune/palm/>)Kefnâme, avuç içindeki çizgilere ve parmakların şekline bakarak hem geleceği hem de insanın karakterini ortaya koyduğuna inanılan bir fal şeklidir.

Bu türde, eldeki çizgilerin, incelik kalınlık, uzunluk kısalık, kesiklik düzlük durumlarından hareketle, kişi hakkında fikir sahibi olunması esası vardır. Mesala; el falında parmakların şekli de çok önemlidir. Dört köşe parmaklar saygıdeğer bir kişiliğe, hayal gücü azlığına, değişikliklere kapalı olmaya işaret sayılır. Yine bu fala göre elde, ayakta, alında bulunan çizgilerin durumu, ömrün uzunluğuna kısalığına hayatın mutluluk veya mutsuzluğunu tespit etmede faydalı olabilmektedir. (Duvarcı, 1993; 31-35) Mine Mengi'nin bu tür konusundaki yaklaşımı ise şöyledir. “*Kıyâfenin folklor dilindeki anlamı el falı ya da yüz falıdır. Buna “İlmü'l simya” ya da “İlmü'l asâir” de denir*” (Mengi, 1977; 300) Avuç içindeki çizgilere ve parmak şekillerinden hareketle hem geleceği hem de insanın karakterini ortaya koyduğuna inanılan bir fal şekli olarak tanımlanan ve dünden bugüne güncelliğini koruyan kefnâme türüne ait transkripsiyonlu metni vermeden önce, incelememize konu olan bu esere ilişkin değerlendirmelerimizi sunmakta yarar görüyoruz.

Transkripsiyonunu yapmış olduğumuz “Kefnâme” İzmir Milli Kütüphanesi'nde 1373 numara ile kayıtlı yazma bir kıyâfetnâme içerisinde yer almaktadır. 1a-28a varaklar arası kıyâfetnâme türüne ayrılmış, 28b-41b

varaklar arasında ise üzerinde çalışma yaptığımız kefnâmeye yer verilmiştir. 42 a'dan itibaren ise özellikle Kaygusuz Abdal ile Azmi'ye ait şiirlere, Levni'den naklen Durub-ı Emsâl-i Levni başlığı altında manzum bir atalarsözü örneğine ve tarikat adap ve gereklerinin ham sofulara öğretilmesini amaçlayan bilgilerin, bir kısım dini menkıbe nezâretinde işlendiği müellif kaydıdan yoksun bir mecmuaya yer verildiği görülmektedir.

Kıyafetnâme ve mecmua arasında yer alan eserin her sayfası 17 satır halinde düzenlenmiş ve oldukça okunaklı nesih yazıyla harekesiz olarak tertip edilmiştir. Müellifi tarafından Arap ve Fars dillerindeki firâset ve kıyafetnâmelerden Türkçeye çevrildiği ifade edilen eser, dokuz bölüm ve iki müstâkil fasıl halinde düzenlenmiş, fasıllarda ifade edilenlerin somut hale getirilmesi adına da dört adet resim eserin muhtelif yerlerine serpiştirilmiştir. Çalışmanın 1. bölümü; “Mâ'lûm ola ki erlerin hükmi sağ elden, avratların hükmi sol elden mâ'lûm ola” ifadesi ile başlamaktadır. Bu bölümde, ellerin uzunluğu kısalığı, yürürken ellerin aldığı şekil ve parmak aralarındaki mesafe ile parmak uçlarının şekline göre kadınlar ve erkekler için ayrı ayrı bir kısım hükme yer verilmektedir.

2. bölüm cimâ' hattı olarak nitelendirilen “s” ve “l” parmak arasındaki çizgiden ve bu çizginin diğer çizgilerle olan geometriksel ilişkilerinden hareketle, muhtelif açılımları içermektedir. 3.bölüm; ömrün uzunluğu ve kısalığı ana temi üzerine inşa edilmiştir. Bu bölümde, ömür çizgisinin diğer hatlarla olan mukayesesinden hareketle, ağırlıklı olarak sağlık-hastalık bahsi ele alınırken, diğer konularda da kısıtlı bazı açılımlara yer verilmiştir. 4. bölüm; el ve parmak çizgilerinden hareketle kişinin burcunun tayinine yöneliktir. 5.bölüm; baş hattı olarak nitelendirilen “m” hattının diğer hatlarla olan ilişkisi doğrultusunda kişinin zihin, mizâc, ahlak, nasip ve ömür süresi bakımından tahlilini işlemektedir.

6. bölüm, belirgin bir başlıktan ziyade el ve avuç içerisindeki bazı şekillerden hareketle bütüncül bir kişi tahlili sunmaktadır. Yalnız, bu bölümde ağırlıklı olarak ahlaki kehanetlerin ve nasip teminin yer aldığını söylemek yerinde olacaktır. 7. bölüm; “Bir kimsenin avretleri ve uşakları nicedir, beyan olunur” ifadesi ile başlayarak, kadın-erkek ilişkisi, evlilik ve çocuk konusunu işlemektedir. Fakat bu bölümün son kesitinde nasip ve hastalık-sağlık kehanetlerine yer verildiği de ifade edilmelidir. 8. bölümde, cimrilik, cömertlik, kıskançlık, kibir, alçakgönüllülük, zihin, dostluk-düşmanlık, sağlık-hastalık, iyi-kötü huy vb. muhtelif pek çok açılıma yer verilmiştir.

Bab-1 diğer adı verilen bölümde, bir önceki bölümde olduğu gibi hem karakter hem ahlak tespitleri yapılmaya ve kişinin geleceğine ilişkin çeşitli saptamalara yer verilmiştir. Bu dokuz bölümün ardından, fasıl ismi etrafında, vücudun muhtelif yerlerinde görülen beneklerden hareketle, yine geleceğe yönelik değişik saptamalara yer verildiği görülmektedir. “Fasıl” adındaki son bölümde, avuç içi şekillerinin delâlet ettiği bazı hükümlere yer verildiği görülmektedir.

Dil ve üslup özellikleri açısından 18.yüzyılın ikinci yarısı ile 19.yüzyılın ilk yarısı arasında dilimize tercüme edildiği düşünülen eser, bunculayın, arık, olup, olmayup, toğrı, turıcak, togu, eylük, erüşe, kiçrek, kiçrek, iken gibi Eski Anadolu Türkçe'sinde de kullanılan bir kısım kelimeye de yer vermekle birlikte, ana hatlarıyla Osmanlı Türkçe'si özelliği taşımaktadır. Dönemi itibari ile düşünüldüğünde, oldukça sade ve anlaşılır bir üslupla kaleme alındığı da söylenebilecek olan eserin bu özelliğe ek olarak zaman zaman hem Türkçe'nin yapı ve tamlama özellikleri ile hem de Arapça ve Farsça'ya özgü yapı ve tamlama hususiyetleri ile düzenlenmesi, eseri tek düze bir gramer özelliğinden uzaklaştırmış gibi gözükmektedir.

Eser her ne kadar çeviri olsa da paralel kültür ve inanç dairesi içerisinde bulunmakla eser-toplum eksenini içerisinde değerlendirildiğinde, toplumsal eğilimleri yansıtmakta başarılıdır. Dönemin dini, siyasi ve ahlaki yansımaları, toplumun fertlerden beklediği bazı kalıp hareketler ile olması veya olmaması arzu edilen bir kısım davranışın kehanet tespitleri esnasında sıralanması, eseri bazen sosyoloji, bazen din ve bazen de folklor çizgisine sürükleyebilmektedir.

Müellifin, eserine ve eserde ele aldıklarına sağlam bir zemin oluşturmak, bahsettiklerine daha fazla gerçeklik ve inandırıcılık katma adına Hz. Danyal, Hz. Zülkarneyn, Cafer-i Sadık ve Süleyman Farsi isimlerini nev'in pirleri arasında takdim etme çabası içerisinde olduğu da gözden kaçmamaktadır ki H.z Ali'ye, İmam Cafer-i Sadık'a, Muhyiddin Arabi'ye, Hz. Danyal'a, Hz. Zülkarneyn'e atfedilen falnâmelerin dünden bugüne varlıklarını çok daha büyük bir güçle koruyabilmiş olmaları bu yaklaşımla bire bir örtüşmektedir.

Bizce, fal ve fal nevinden türlere yaklaşım tarzı, bu türlerin dünden bugüne ulaşmalarının altında yatan sırrın keşfini de temin edebilecektir. Bu türlere bir kısım cahilin elinden çıkmış numuneler ve deli saçması gözüyle bakmak kanaatimizce hiç de uygun değildir. Çünkü çalışmalarımız esnasında gördük ki, bu türden eser yazarları cahil yakıştırmasının çok ötesindedir. Hz. Ali'ye, Cafer'i Sadık'a, Muhyiddin Arabi'ye, İmam Şafi'ye, Akşemseddin'in oğlu Hamdullah Hamdi'ye, Erzurumlu İbrahim Hakkı'ya ait olduğu bilinen veya düşünülen fal nev'inden pek çok eserin varlığı, türe yaklaşım tarzında daha ilmi olmayı zorunlu kılsa gerektir.

Gerek kef-nâme ve gerekse bu türlerin tamamını içerisine alan falnâme türünden eserlerin müellifleri bu türlerin geçerliliğini sağlamlaştırmak adına bazı izahatlara da girişmektedirler. Genel bir yaklaşım olması adına Münecim Muhammed Abdülislam'ın "Sebeb-i Telif-i Kitap" olarak adlandırılabilir. Bu bölümde yazar, özetle; deprem, volkanik patlama gibi tabiatta meydana gelen bazı olaylar ve bu olayların sonuçlarından hareketle, kâinata sebepsiz bir şey olamayacağından ve her olayın bir sonraki olayın tetikleyicisi ve habercisi olduğu tezinden yola çıkarak, insan vücudunun bazı uzuvlarının şekillerinin ve hareketlerinin gelecekte olacaklara bir işaret sayılması gerektiğini ve bunların zaten pek çok tecrübe ile sabit olduğunun altını çizmektedir ki eldeki çizgilerde elbette bir mana ifade etmelidir. (Muhammed Abdülislam, 1333; 2-3)

Günümüzde oyalama, avutma veya yalanlar silsilesi değerlendirmelerine de muhatap olan kefnâme ve türevi eserler, her şeye karşın metamorfoz geçirecek değişen şekil ve uygulamalarla varlığını sürdürmektedir. Çoğu zaman önyargı olarak nitelendirilebilecek bir kısım yaklaşım adı altında, güzellik, çirkinlik, uzunluk, kısalık, şişmanlık ya da zayıflık gibi ilk bakışta göze çarpan özelliklerle, el, saç, baş, göz vb. pek çok fiziki unsurun bizleri muhatabımıza ilişkin saptamalar yapmada yönlendirdiği inkar edilebilir mi?

Bizce, sosyoloji, folklor, psikoloji ve tıp gibi ilimlerin ilgi sahası içerisine dahil edilmesi gereken fal ve fal içerikli tür ve yaklaşımlar, belki ilk etapta psikolojik rahatlama sağlayan, basit ve sıradan sözler yığını olmanın ötesine çoktan geçmiştir. İnsan dün olduğu gibi de bugün de etiyile kemiğiyle, fiziksel ve zihinsel donanımıyla, yarına ilişkin beklenti ve ilgisiyle insandır. Sözün özü, insanı insan kılan unsurlardan biri olan merak ögesi ve gelecek kaygısı insan yapısından asla koparılamayacağından bu türler de var olmaya devam edecek gözükmektedir.

Metin:

Hazâ Risâle-i İlm-i Kef²

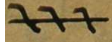
Bab-ı Evvel: Ma'lûm ola ki erlerin hükmi sağ elden, avratların hükmi sol elden ma'lûm. Eger elleri kolları toğrı turıcak zerrelere yetişe, yürekli ve cömerd ve azîz ola. Eger kısa olsa, gavgacı ve korkak ola. Eger kolları, elleri oyuluğunun yarısına yetişe, nesne ihtiyar idüp, kimse ile hemtât olmadığına delâlet ider. Eger ellerin toğrı tutsa, göbeginden elinin "c" barmağının baş tarafı uzun gelse, yani göbeginden ayağının orta barmağından uğrı olmağa delildir. Zira göbeginden ayağı taraf-ı cânibinden iki tarafı, iki elleri uzun olmaktadır. Eger yürüdüğü zaman, ucun yumub, kolun sala sala gitse, şîr-merd ve gayretli olmağa delildir. Açtığı zaman "b" "e" parmakları muttâsıl olub, arasında aydınlık görünmese, kocallığına dirliği güzel ola. "c" "d" parmaklarının arasında aydınlık görünmeyüb muttâsıl olsa, ahır ömrü huzur ile geçe. Eger parmaklarının cümlesi mutâbık olub aralarından aydınlık görünmese, dâ'im devlet ile ola. Eger parmak başları yoğun olub, etlü ola, ucu arık ola, ömrü emekle geçe. Eger parmakları araları kırca ola, dervişe, muhtâc olmağa delildir.

Bab-ı Dü-vüm: Eger cimâ' "s" "l" hattının rengi kızıl ve muttâsıl ve büyük olsa, cimâ' alet tenâsülün eylüğüne delildir. Eger cimâ' hattı baş ve yürek hatlarıyla muttâsıl olsa, bunların ucundan müselle gibi olsa, bunun sahibi ol kadar muhâtara ve korkuya düşe ki "ne ola idi toğmaya idim" diye. Eger "b" parmağının dibine dek varmıya, nasıbsız ola ve malsız ola, cerâhâte uğramağa delildir. Eger hat "b" parmağın dibine dek varsa ve anda ucundan ol taraftan birer budaklar yine "e" parmağın dibini gözede, devletlü, saâdetlü, cömerd olmağa delildir. Eger bu hattın ayağı ve budakları, baş hattına varsalar, yalancı olub, adamlar yüzüne gelüb müsâvî eyleyici ola. Eger bu hat, ömür hattıyla muttâsıl olub, anlardan zâviye hades olsa, baş hat eksik olsa, tizcek başı kesülüp, yahud büyük yarısı olmağa delildir. Eger bu hat baş hattını gözetse, ölüm korkusuna düşe, yine halâs bula. Eger bu hattın uzunluğu "b" parmağının ortasından ilerü varsa, itigi gele ve çok yatmağa delâlet ider. Husûsâ kızıl ola, eger bu hattın toğrı ve mevâzı' budakları olur "b" parmağın dibinden yana vara, izzet, devlet, mal sahibi olmaklığa delildir. Eger bu hattın ucu orta parmağın altına dek varsa, kat'â gavgasız ve melâletsiz olmaya. Eger bu hat orta parmağın dibine yakın yerde ikiye bölünse, birisi şehâdet "b" parmağının dibine varsa ve birisi orta parmağın dibine varsa, anın dirliği ziyâde eyü ola, rızk eline gele mâmûriyet ile zindegâni olmaya. Eger bu hattın ucu hemân orta parmağının altına dek vara, ömri muhâtaralı ve zahmetlüdür. Eger bu hattın ucu "b" parmağa varmıya, zahmetler çekmege delildir. Eger bu hattın ucu ya bir budağı "b" ve "c" parmağın aralığında temâm çıksa, ishâlden ve yüklü avret toğurmak üzerine, helak olduğuna delildir. Husûsâ bu hat büyük kızıl ola, ama hat "s" "l" bazı kimselerde mevcud olur ve bazısında ma'dûm olmak, ermek ahvâllerine göre oldığı. Eger bu hat büyük ve rengi mu'tedil olub muttâsıl ola, ol kadar bağrın ve mâidenin hoşluğu olub ferah olmağa delildir. Eger bu hahtın rengi şeffaf olmağa ve eczaları olmağa mâidenin ve bağrın za'âfına delildir. Eger bu hat üzerinde yahud yanlarında kızıl noktalar ola, tabîatının azîzliğine delildir. Eger bu hat ayağın mikdârınca bir

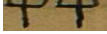
² Kıyafetnâme, İzmir Milli Kütüphanesi, Numara: 1373, s.28b-41b

gayri hat kese, mide hastalığına delildir. Eger bu hat ömür hattının yanında ziyâde kızıl ola, mâ-adâ bahar ile baş ağrılarına delildir. Eger baş hattının yanında kızıl olursa göğüs zahmetlerine delildir.

Bab-ı Süvüm: Bilki ömrün uzunluğu kısalığı ömür hattının uzunluğuna ve kısalığına göre olur ve ömür hattının ibtidâ'sı "m" tarîkindendir. Adamın elinde o hatlar vardır, ömrü uzunluğuna delildir. Bu hattı ne kadar hatlar keserse, ol hatlar kadar hastalıklar vâ'ki' "m" "s" hattı gayet hattına erüşe, bu kişinin ömrü kendi ikliminde gayet çok yaşamış adam yaşı kadar ola. Eger ömür hattını keser hatlar "m" tarafına yakın ise, bu hattın ibtidâ'sı ne ise, ol kadar toğduğı vakte marâz yakın ola. "m" tarafına yakın olur, küçük iken hasta ola, eger "s" tarafına yakın ise pir iken öle, eger "s" üstünde ise orta yaşında hasta ola, eger ki "s" hattı ne kadar "m" "s" hat zâviyesine yakın katı' eylese, ol kadar hastalığı ola. Eger zâviye-i kaime üzerinde olsa ölüm muhâtarası ola. Eger kesen hat, ne kadar büyük ise hastalığı ol kadar uzaya. Eger ömür hattının yoğunluğu baş hattı tarafına yakın ise nasihâtlü ola. Eger bu hat baş tarafından yana, yoğunluğunda artık ise, her kişi ile dost olub nâsihât verir kişi ola.

Eger "s" tarafından yana bunculayın budaklar olsa, derviş olup kavlerinde yalan sözler söylemege delildir. Eger "s" tarafından bunculayın budaklar olsa, sâhib-i mal, sâhib-i izzet olmağa delildir. Eger bu hat ne kadar "m" tarafından yana incelse, ol kadar aklın zeyrekligine delildir. Eger "s" tarafından yana olan kızılığî tarafından yandan olan kızılığından artuk olursa, esenlûğüne delildir. Eger bu hat "m" tarafından yana budaklar bitürürse, fikirleri mu'teber olduğuna delildir. Eger bu hatlardan müselles "m" "l" "s" içinde bunun gibi

budaklar ve "d" "m" "l" hat tokunsa, eyü dirlikleri ola, yaramazlığından sonra bu hattın başında üç kiçirek hat bitse ki biri birine muttâsıl olsa, bu şekilde harâm olacağına delâlet ider. Eger ömür hattının yanında

gayet hattına yakın bunculayın bir şekil bulunsa, bir gözi fâsid ola, iki bölünürse iki gözi fâsid ola. Eger ömür hattından bir kızıl hat bitse ve "h" barmağına yakın varsa, muhâtâralı yarası olmağa delâlet ider. Eger ömür hattını bir kiçi dik hat kese kol toğusuna gide büyük muhâtâraya uğramağa delildir. Eger bu hattın "m" "l" hattı ile tokunduğı yerden bu hat çıka "m" "l" hattına erişse ve aşağı aşağıya baka, kaza yarası olsa gerekirdi. Eger noktaya yakın iki hatlar ömür hattının sağ yanına uzunluğuna olsa, mizâcî tabî' üzre ölümü ola.

Bab Çehâr: "m" baş hattı toğru olsa, zihnin ve dimâğın ve mizâcın eyülûğüne delildir. Eger bu hat egri olup pare pare olmuş olsa, uğru olmağa delildir. Eger bu hat gayet yakın varırsa, her nesnede eksikliğine delildir. Eger gayet hattına baş hattı yapışa, yaramaz nâsibe delildir. Eger bu hat uzun olup parmakları dibine yakın bite, kuvvete ve ömür uzunluğuna delildir. Eger katı kısa olsa, yaramaz huya delildir. Eger bu hat ol kadar kısa ola ki orta parmak mukabelesinden ilerü varmıya, katli yakın iken, eceli ile öle. Eger bu hattın ucunda iki küçük hatlar yapışmış ola, anın gövdesinde demürden yara olmağa delâlet ider.

Bab- Pencüm: Adamın yıldızın bildirir. Eger ellerin nişânları büyük olup orta parmakda artık hatlar olsa, yıldız Zühal. Husûsâ elinin uzunluğundan gayet sathiden bir hat ucundan geçer ve "c" barmakdan gelür, ol kim yıldız Müşteri olub. Barmakda çok hatlar olur husûsâ ki cimâ' ve baş hatlar budaklarından bir parmağın dibine dek varalar, ol kim yıldız Merih'dir. Baş ve ömür hatları toğrudur ve renkleri koyudur, ol kim yıldız Şems'dir. Barmağın çok incelik hatlar vardır, ol kim yıldız Zühre'dir. Yerinde çok hatlar olur, ol kim yıldızı

Utari'dir. Bunda çok hatlar olur, ol kim yıldız Kamer'dir. Elinin barmağında bunun gibi nişân bulunur ve kamer yerinde vâfir hatlar vardır. Allahü a'lem.

Bab-ı Şeşüm: İmdi bilmek kaçan "h" parmak uzunluğu "d" parmağın ol faslına yetişse, harâmzâdedir. Zira Zühre'nin cimâ' tesiri vardır. "h" parmak Zühre hükmündedir. Cima' helâlden olsa nakîs olur. Eger "e" parmağının ol faslında olan hat çevrilse, ya ol hattın üzerinde bunun gibi nişân olursa asılacaktır. Eger mezkûr şekil tamam olmaktan az eksik olursa, emin olduğuna delildir. Yani asılmağa yakın olup kurtulur. Eger

"e" parmağının faslına yakın bunculayın olursa, anasıyla ve kız karındaşıyla ittiğine delildir. Eger Müşteri yerinde haç bulunursa, zinâ ettiğine delildir. Eger "e" ve "b" parmağının arasında ömür hattı karîbine Kamer mevzû' cânibine, aşağısına kol tarafına bir hat olursa, gulâmpâre olduğuna delildir. Husûsâ bu hat kızıl ola. Eger bu hat gayet hattına varsa, cem'i zamanda, cümle ömründe malı eksik olmaya. Eger olanda bu hat eksilse, malı ömrü olanda az ola. Eger sonunda eksik olursa, ömr-i ahırında malı az ola.

Bab-ı Heftüm: Bir kimsenin avretleri ve uşakları nicedir beyan olunur. Eger her parmağın dibinden elin sol cânibi tarafında küçük hatlar elin uzunluğuna inerse, ol kadar oğulları ola. Eger ol hatlar anın toğrusına toğru olursa, erkek ola. Eger egri, dik olursa kız ola. Hatlar adedince olalar. Eger "d" parmak tarafında olan hat, ol toğru mertebesine göre ol hat uzun olursa uzun ömri, uzun hat kısa olursa ömri kısa ola. Eger "h" parmağın dibinde parmak yassılığına ne kadar hat keserse, ol kadar ahır ömrüne dek, ol kadar avret ala. Eger avret hatlar parmak yassılığına toğru olursa, tul avret almasına delildir. Eger ol hat kızıl olsa, akrabasından avret ala. Uşak hatları, avret hattına ulaşırsa, andan evladı ola. Avretin ellerinde dahi böyle hükm olunur. Bu zikir olunan hatlardan

gayrı, elin taşrasından yana hatlar olsa, kahbe olmasına delildir. Eger dilersen, bilesen er oğlan iken mi olunur, yohsa koca olurda mı olur. Eger erde avret hattı “h” parmağın dibine katı yakın gele, oğlan iken olunur, eger biraz irak olursa, orta yaşında, dahi irak ise pir iken olur. Eger gayet hattına yakın ömür hattının sağ yanında, mevâzi’ hat olsa, gurbette fevt olmasına delildir. Eger ömür hattının sol yanında, ömür hattına mevâzi’ hat bulunsa ki gayet hattına yakın yerde olsa tabi’ olmasına delildir. Eger gayet hattı yanında elin yassılığına dört mevâzi’ hatlar olsa, ömrü olanda eylikler görüb, malı çok olmağa delildir. Eger bu hatlar gayet hattından irak olsa, orta yaşında malı çok ola. Eger bu hatlar “e” parmak ile gayet hattı ortasında olsa, orta yaşında malı çok ola. Eger Kamer hüküm ettiği yerden aşağıya şekilde mersûm olan nişânlardan biri bulunsa, kendi avretlerin koyup, harâm avret ile zinâ itmege delildir. Eger Utarid yerinden aşağıya şekilde mersûm olan nişânlardan biri bulunsa, ağır hastalık ve yürek ve öksürük bunlara delildir. Eger Merih yerinden aşağıya şekilde mersûm nişânlardan biri bulunsa, mütegayir hal olub, hastalıklara delildir. Eger Şems yerinden aşağıya şekil mersûm olan nişânlardan birisi bulunursa, tiz hakikatlülüğe delildir. Eger Müşteri yerinden mersûm olan nişânlardan birisi bulunursa, erzâkdan ferâh olub, dervişliğe delildir. Eger Zühre yerinde mersûm nişânlardan biri bulunursa, sevilmesinde ağır edâlu, ehl-i fikir, sahib-i cevâb, kamil ve ulemalar ile hemtât olmasına delildir. Eger müselles içinde bu zikr olunan mersûm nişânlardan biri bulunursa, yaramaz huylu kişi olmasına ve cömerd olmasına delâlet ider. Allahü a’lem.

Bab-ı Sekizinci: Ahkâm-ı zâviyesi “b” ve “c” barmaklarının arasında toğrı olsa, gönli miskin olub, haram kazanmağa, ziyâde hâris olmasına delildir. Eger bu zâviye “b” parmağın ortasına toğrı dahi olsa, zihni zeyrek olub saâdetine delildir. Eger ki “m” ve “s” ve “m” “l” hatlarında zâviye hâdes olsa, yanî birbirine tokunmasa aralıklı olsa, kendüyi büyük görür, esirgemez, ilden bilmez, kıskanç, yalancı, gammâz, murdâr huylu, akibeti hayır olmaz kişi olmasına delildir. Eger zikr olunan hatların aralıkları katı ziyâde yakın olmağa muttâsıl gibi olsa, muhâtaraya uğruya, demürden yarası olmağa delildir. Eger bu hatlar arasında gayri hat “m” zâviyesinin dibinden çıkup, girü gelüb “m” “s” hattına tokunup aşağıya bakarsa, ağudan helâk olmasına delildir. Eger “m” zâviyesinin üstünde gelen hat sağ tarafından arası açılıb gine eğilüb kavuşmaga yakın olub, varub “m” zâviyesinin altında kırışsa, ittiği harçlar ve cömerdliklere pişman ola. Eger müselles içinde “m” yanında bunculayın nişân olur, avrâtından mirâs degmeye delildir. Eger mezkûr yerde bunculayın nişân olub, kızıl olursa, bir yıl temâm hasta olmasına delildir. Eger “s” zâviye-i kaime zâhir olub kızıl ola, gönlin ve harâret-i âzîzinin ve kulların hoşluğuna delildir. Eger mezkûr zâviye olsa harâmi kişi olmasına delildir. Eger zâviye (?) olsa bunun aksidir. Eger zâviye olmasa, ademlik insâniyeti olmayub, mütegayiril hal olmağa delildir.

Eger zâviyede bunculayın nişân olsa avret olsa, hal-i erkek olmağa delildir. Eger mezkûr hâre ise fitneliğe delildir. Eger mezkûr (?) ahmak olub insâniyeti olmadığına delildir. Eger “l” zâviye olsa, mide ve bağır zayıflığına delildir. Eger elin parmağında haç gibi olsa salih ve müteeddî ve müteşerri’ ve izlet ihtiyâd ider kimse olub, izzetlülüğü olduğuna delildir. Eger mezkûr haç egri olub ve hoş nişân olmasa, kötüdür. Eger parmağında müselles bulunsa, gah eyü gah kötüdür. Eger müselles olsalar ki birinin hattı birisinin üzerine ola, eyü olmağa

delildir. Eger üç olursa, kötüdür. Eger dört olursa, eyüdür. Eger mezkûr yıldız gibi nişân olub, kızıl ola adilliğe ve eminliğe ve eyliklere delildir. Eger darlığa gelse tekrar devletlü ola, avretlerden sakına. Eger anda kiçi daire gibi olursa, ilimde kamil olub, eyü huylar olmasına delildir. Eger anın parmağında müselles ki zâviye-i hâre olub “m” “l” hattının ortasında vak’i ola, büyük düşmanları olduğuna delildir. Eger mezkûr “d” “c” ve “h” aralığı mukâbelesinde haç bulunsa, seferlere çıkub, zahmetler görmeye delildir. Eger hat “e” parmağın dibinden çıkub ömür hattını keser olsa, uzun seferlere çıkub, çok vilâyetler görmeye delildir. Eger kamer yerinde

bunculayın nişân olsa, sevinüb ferâh olmağa delildir. Eger kamer yerinde bunculayın nişân olsa, sahîb-i izzet ve hürmetlü olmağa delildir. Eger kamer yerinde ömür hattı yanında bunculayın nişân hades olsa, akâbince gelecek marâzlara delâlet ider. Eger cimâ’ hattından bir budak bitüp “b” parmağın dibine dek gelse, çok ki çalışub ziyâde zahmet çekmeğe delildir. Eger “c” parmağı dibinde, iki kısacık yoğun hatlar olsa, işvâri olub maslâhât başardığına delildir. Eger mezkûr olan hatlar birbirisiyle eksilse, emek çeküp, zahmet görmesine delildir. Eger “c” parmağın üçüncü boğumu dibinde, üç kiçrek hatlar bitüb aşağıya inseler, göğüsde ya bağırdâ verem olmasına delildir. Eger “d” parmağın dibinden iki toğrı hatlar bitüb elin uzunluğuna gideler ki bükülmüş yahud kesilmiş olmıyalar, aklın zeyrekliğine ve çok ulûmlar bilib, fakat olur söyler, fakat olur söylemez kişi olduğuna delildir. Eger mezkûr ikiye kesilmiş olsalar, mezkûrların helâkı ola. Eger Utarid yerinde aşağıya dek, yukaru elün parmağına varınca, egri şekil hat çıksa, yad kimseler ile dost olmağa delildir. Eger zikr olunan hatlar gayet hattına yakın yerde olsa, yarar ve bilgili olduğuna delildir. Eger Utarid yerinde bunculayın

 bir şekil olsa düşmanları ana galib olmağa delildir. Eger Utarid yerinde bunculayın bir şekil olsa ilerü varub, eyü mertebeye irüb, ulu kimse olmasına. Eger “e” parmağının evvelki faslına yakın yerde bir hat yürek gibi temâm parmağı çevirse, sulardan muhâtaraya uğrayub, güç ile halâs olmağa delildir. Eger “e”

parmağının evvelki mafsâl üstünde bunun gibi şekil olsa ziyâde yaramazdır. Eger tırnak yanında

bunculayın nişân olsa asılmağa ya boğulmağa delildir. Eger “e” parmağın evvelki mafsâlinın üstünde bunculayın nişân olsa kız karındaşına zarar itmege delildir. Eger mezkûr parmağın evvelki mafsâlinın üstünde yıldız gibi nişân olsa, efrâtıyla cima’ olmasına delildir. Eger Müşteri yerinde toğrı hatlar olub, uzunluğuna az ise, ne kadar parmağın dibine yakın olub çok olsa, ol kadar dünyada mallar ve izzetü ziyâde olmağa delildir. Ama şart budur ki bu hattı gayrı hat kesmiye ve bükülmüş olmya. Eger mezkûr hattı gayrı hat kesmiş ola, ya bükülmüş ola, ahkâmı mezkûrun hilâfıdır. Ya başında ya alında yara olmağa delâlet ider. Eger hat kıvı ve büyük ola geleceğe delâlet ider. Rengi hıyre ve kiçrek olsa, giçmiş delâlet ider. Eger Müşteri yerinde haç gibi, yahud müselles hatlar bulunsa, rengi ve tasviri muayyen dar ola, izzete ve hürmete saadete delildir.

Eger Müşteri yerinde bunculayın nişân olsa beyni za’if olub ve hareketli olub ve zahmetli dirliği olmağa delâlet ider. Eger bir toğrı ince hat elin merba’ından renkli “h” barmağın dibine dek varsa, eger bu hat erlerde olsa, insânîyeti olub harâmi kişiye delâlet ider. Eger avrâtda bu hat olsa, ululuğa eylüge delildir. Eger bu hat egri yoğun olsa, erlerde cömerd ola, avretlerde olsa cimâ’ya hâris olmağa delildir. Eger Zühre yerinde hatlar olsa, kimi küçük kimi orta olsa, toğru olmayub, mihmân muhabbet idüb harâmı kabul idüb, cima’ya iştihâsı olmağa delildir. Eger mezkûr hatlar toğru olsa, izzete delildir. Eger “h” parmağın dibinde Zühre yerinde, eger kıvı hatlar elin merba’ında Zühre yerine geeler, ama parmağın dibine varmyalar kollarda yara olmağa delâlet ider. Eger “h” parmağın dibinde nısf daire olub ortaya baka, mertebenin eylüğüne hemtât olduğuna delildir. Amma aşığa bakarsa, mertebe eksilmege, tağyire delildir. Eger gayret hattı toğrı ve muttâsıl olup, rengi muayyen dar olub, yukarı tarafa mâil ola Husûsâ ki budakları toğru olub kesilmiş olmya, devletlü, servetlü olub, malı ziyâde olmağa delildir. Eger gayet hattından bir toğrı muttâsıl hat çıkub “m” “l” hattına varsa, ömrü olandan dirliği zahmetlü olub, ahîri huzûr ile hayr ile geçmege delildir. Eger mezkûr hat orta parmağa varsa her ne iş ki işlerse rast gelüb tali’ mes’ûd olmasına delildir. Eger mezkûr hat orta parmağa degmiye, ma’şûkı olduğuna delildir. Eger mezkûr hat “d” barmağa varsa, uzak seferlere gitmege delildir. Eger mezkûr hat “h” yahud “d” parmağa yakın varsa, gayet büyük nasib olmağa delâlet ider. Eger mezkûr hat muttâsıl olub, eyü renkli olub “e” barmağının dibine, yahud ömür hattının yanında çıkarsa, gayet vakti lâtif ola. Eger gayet hattının üstünde avretlerde ömür hattına yakın üç ya dört ya dahi ziyâde yıldızlar olsa, gaz viremez olub, sonra gene kurtulmasına delildir. Eger kolun ortasından bir hat çıkırsa, gayet sathi geçse, Utarid hükmü yerinde tursa, kendü dostlara sadâkat idüb, dostlarının ana adâvet münâferât eylediklerine delildir. Eger mezkûr hat kolun dibinden çıkub egri ola, kavi olub kendi ihtiyâd ile olmadıgına delildir. Eger cima’ hattının ucundan bunculayın bir hat bitse ki parmakların taşrasından tarafına yine barmaklar dibine baka (?) hatm olduğuna delildir. Eger kolun ortasından bir hat çıkub gayet sathi geçse bu yerde oturak olmayub, çok yerler görmesine delildir. Eger mezkûr hat geçüb ömür hattına ya baş hattına tokunsa rif’ate, eline vafûr rızk gire, eger mezkûr hat kamer hükmü yönünde varsa, deniz seferidinin idüb vardığı yerde temekkün olub, maksûd tamam olmasına delildir. Eger gayet hattı üstünde haç olsa eyü nasib eline girmege delâlet ider. Eger gayet hattından bir hat çıkub orta parmağa yakın varsa tabiatı sevda’i olup ziyâde cömerd olmasına delildir. Eger Zühre yerinde haç olursa eyü nâsib eline girmege delildir. Eger Zühre yerinde müselles yahud merbi’ olsa, hali eyü ola. Eger Utarid yerinde yıldız olsa, avret hali hâsıl olmasına delâlet ider. Eger “b” “c” barmaklarının arasında bir hat çıkub yay şekli gibi egilüb “b” barmağın dibine varsa, başda yara olub, yahud olacağına delildir. Eger “b” ve “c” parmakların arasında bir hat çıkırsa “h” parmağın dibine varsa, mahbûs olmasına delildir. Eger “c” parmağın dibinden yakın Merih’in hükmi yerinde nıfs daire gibi bir hat olsa, yukarıya bakar ola, zindâna girmesine delildir. Eger Zühre yerinde mezkûr hat gibi olsa uğrı olduğuna delildir. Eger kılı az olsa, avret tabiatlu olub tağyirü’l hâl olduğuna delildir. Eger kolun kimi renklülüğü ve yoğunluğu ve eger eylüğü ve toğruluğu i’tidâl üzere olsa, eyü huylara delildir. Eger tırnak hub olsa yüregın kavi olub, dimağı hub olsa, yüregın kavi olub dimağı hüb olduğuna delildir. Akıl ve huyların latıflığına delildir. Eger ince ve renkli lâtif ola, ya kıvı ola ve uzun ola akıl hoşluğuna delildir. Eger katı kısa olsa, ademe karışmayup hatırnâk kimseye delâlet ider. Eger tırnak üzerinde ufacık akçe akçe noktalar çok olsa bereketler bula ve halk içinde hürmet bula. Eger tırnak üzere ufacık kara kara noktalar olsa, ol kadar düşmanı ola veya kendü yarânları olmağa delildir.

Bab-ı Diger. Hat “d” “h” ona müşkil olsa ve uzunluğu mesela parmağının ol bükümünün beraberinde olsa, sahibinin mizâcı eyü ola, müstâkim ve eyü ola. “e” “b” gayet ile ayân olsa, sahibi şefkât ve merhâmetsiz ola. Beraber olsa ve şekil eyü olsa sahibi, emin, cömerd, müşfik, cümle halkın memdûhu olmasına delildir. Dar olsa, sahibi hasis ve himmet ola. Ve geç tabi’ ola. Husûsâ hatları egri ola, gayetle dar olsa, sahibi ya esir ola ya hapis çeke. Hat’tül kamer büyük ve kıvı ve egri olsa, merhâmetsiz ola. “b” “c” katce ola, sahibinin tabi’âtı eyü ola, mizâcı eyü ola, kuvveti hatmesi eyü ola ve ahlâkı hilâfete delâlet ider. Cebel-i Zühâlde kısa ve hatlar olsa, ömrü elem ile geçse. Cebel-i Müşteri pak olsa, işi rast gele müttefik ve mûnis ola. Merih kim elin ayasıdır. Teslis üzerine olsa, şekli hüb olsa sahibi bahâdır ve hüneriz ola. Cebel-i Şems’de iki hat olsa, “d” “h” den, ta şems parmağının elin bileklerine degin, sahibi âlîm, fâzîl ve mûsâvver ola. Hat Utarid gayet iri ve kısa hat olsa, çukur gibi, sahib-i hirsuz dahi ola. Zühre parmağının ikinci bükümü hat olsa, asılıp öle ya boynu urula. Kamerde hat olsa ve şekli eyü olsa sabrıl emin ola. Ve “z” ile hat “c” “t” ortası pak olsa tabi’ ola. Hat “d” “h” ya ba’zı hatlar

parmağının mukâbelesinde sahibi mezkûr hattın adedince hârâmiye rast gele, erzağın elden, ya hatırnâk yere düşe. Mezkûr hatta çıkur gibi yir ola, beraber dizilmiş olsa, sahibi nâşâz ve nâhâk şînâs ve hor oluna. Hat “e” “b” parmağın merbi’ olsa ve mezkûr merbi’nin mukâbelesinde bir teslis olsa, sahibinin başına kasd ider. Düşmanları ola ve mezkûr iki şekle hat “e” “c” muttâsil olursa, düşmanları ana zafer bulalar. Ama hat “e” “c” “m” de muttâsil olmya kendi düşmanları üzerine galib ola. Ama mezkûr şekil “e” “b” ye ulaşıklık degil ise düşmanları malına kasd ideler kendi sâlm kurtula.

Fasıl Benekler Beyanındadır: Yüzde ya altında çok halka olsa, esir ola, nisvânı sevmiye ve sevdâ-yı marâza giriftâr ola. Benek elin bir tarafında olsa, ziyânda ola. Ben kaşı içinde olsa, mûnis mihrîbân ola. Ben burun üstünde olsa, oğlı kızı yaşamiya. Ben burunun bir tarafında mercimek denlü olsa, hakkın mergûbî ola. Ben üst dudağı ortasında olsa, ölede oğlı kızı olmya. Ben kulak ardında olsa, tedbiri ölede oğlı kızı olmya. Ben kulak ardında olsa, tedbiri yaramaz ola. Ben ensesinde ya şâh tamar üzerinde olsa ölümü çakaldan ola. Ben şâh tamarı önünde olsa pâk, sâlfh ola. Ben boğazda olsa, sâzende ola. Ben omuzun yanında olsa, ömrü vus’at üzerine ola. Ben omuz başında olsa, bir vilâyete hâkîm ola. Ben iki omuz ortasında olsa, ulu padişah ola. Ben iki omuz ortasında olub, üzerinde kızılığa ma’il olsa, sahîb-i Kur’ân olub teb’ası üzerine galib ola. Ben bazı üzerinde olsa, ehl-i sefer olub, mal tahsil idüb mâlik ola. Ben belde ola, eyü evsâfîyle mevsûf ola. İki elin birinde olsa dostlar ile dost ola. Ben parmakların birinde olsa, halkı yaramaz ola. Ben gövdesinde olsa, kendü bildigin ide. Ben göğüsün sol tarafında ola, tiz ve cür’etlü ola ve fikârâyı seve. Ben arkasında olsa, mirâsdan ve âmelden mahsûs ola. Ben avret yerinde olsa, zanpara ola, basılıb rüsvây ola. Ben sağ oyluğunda olsa, ulu kişi olub, nefesine buyruk ola. Ben sol oyluğunda olsa, tacirden fâ’ide göre. Ben dizinin birinde ola, mâ’îşeti az ola. Ben ayağının birinde olsa şâki ola derler. Ben tabanında olsa İslâm ola.

Fâsıl. Bu bab avuç içinde olan alametleri bildirir. Eger bir kişinin avucu içinde kim bu şekil olsa, salîb gibi arkûrı hatlar olsa, ne kadar aded olursa, ol kadar vilâyete hükm ide. Ol şekil budur. ve eger bir kişinin avucu içinde bu şekil olsa, delâlet ider kim sahibi cömerd ve kıl-u mal ve kendüyü ögmelerini seve Eger bir kişinin avucu içinde bu şekil olsa delâlet ider kim, o kimse hâlim, kerim ve maldâr olub, ulema ve dindâr ola. Eger bir kişinin avucu içinde bu şekil olsa delâlet ider kim, sahibi mal-ı âzim bula ve bi-hayr iken ni’mete erişe ve ömrü uzun ola ve dirligi gökçek ola Eger bir kişinin avucu içinde bu şekil olsa delâlet ider kim, sahibinin halkı hüsnü ola mestûr’ül hal ola ve seyid ola Eger bir kişinin avucu içinde bu şekil olsa, delâlet ider kim, sahibinin malı çok ola ve heybetlü ola ve çok ta’ife kendüye muhabbetlü ve rağbetlü ola Eger bir kişinin avucu içinde bu şekil olsa, delâlet ider kim, bahadır ve mukâddem ola Eger bir kişinin avucu içinde bu şekil olsa, delâlet ider kim, sahibinin gönli gâni ola kimseye ihtiyaç arz eylemeye ve halinde fâkîr ola Eger bir kişinin avucu içinde bu şekil olsa delâlet ider kim, sahibi hâl-i akıl ola ve merhâmetlü, sitârelü ve âlîm ola Eger bir kişinin avucu içinde bu şekil olsa, delâlet ider kim, sahibinin ömrü uzun ola ve rızkı çok ola ve ehl-i huzur ve refâhebet üzerine geçe Eger bir kişinin avucu içinde bu şekil olsa, delâlet ider kim, sahibinin rızkı az ola ve dirligi gökçek ola ve şâki ve azîz ola Eger bir kişinin avucu içinde bu şekil olsa, delâlet ider kim, sahibi ehl-i ilim ve hâlim olub mal sevmiye ve cömerd ola ve dindâr ola ve duası makbul ve kendüsi halk arasında nik- nâm ola. Allahu Ta’âlanın lütfüyle rızkı eksik olmya, ama gamnâk ola. Temmet.

Sözlük

adâvet: düşmanlık, yağılık

ağu: zehir

ahkâm: emirler, hükümler

arık: zayıf, ince

bunculayın: bunun gibi

cebel:dağ

çehâr:dört

dü-vüm:ikinci

efrâd: tek olanlar, birler

evsâf:sıfatlar, kaliteler

fâsid:kötü,fena,yanlış, bozuk

fevt:bir daha ele geçmemek üzere kaybetme

gammaz:birine iftira ederek zarar veren
 gâni:çok, bol
 giriftâr:tutulmuş, yakalanmış, esir
 gulâmpâre:kulampara, oğlancı
 hades:yeni olma
 hâris: hırslı, tamahkar, cimri
 hatırnâk: kıymet bilir, hatır sayar
 heftüm:yedinci
 hıyre:kamaşık, donuk, fersiz
 hilâf: karşı, zıd, yalan
 ibtidâ': başlama, başlangıç
 iştihâ':meyil, istek, şevk
 kaim:ayakta duran, ayakta bulunan
 kada:kaza
 kavi: güçlü, keskin
 mâ' adâ:başka, fazla, gayri
 ma' düm:yok olan, mevcut olmayan
 mâ' şug:sevilen
 mafsâl:organ
 mârâz: hastalık, sakatlık, rahatsızlık
 maslâhât:iş, husus, emir, keyfiyet
 melâlet:usanç, usanma, bıkmak
 memdûh:meddolonmuş, çekilmiş
 merbu': kul, köle
 mergûb:rağbet edilmiş, beğenilmiş
 mersûm:resmolunmuş, yazılmış, çizilmiş
 mevâzi':mevziler, yerler
 mevsûf:vasfolunmuş, vasıflanmış
 mezkûr:zikrolunmuş, adı geçmiş
 mihmân: misâfir, konuk
 mihrîban:sevgi, dostluk, gönül alan,

mu'tedil:ne az, ne çok, orta halli bulunan
 muhâtara:tehlike, zarar, ziyan
 mukabele:karşılık verme, karşılama
 mukaddem:takdim edilen, sunulan
 mûnis:alışılan, yadsınamaz, alışılmış
 musavver:tasarlanmış, düşünülmüş
 muttâsıl:ulaşan, kavuşan, bitişen
 müsavi: eşit, denk
 müselles:üçleştirilen, üçlü
 müteeddî:edâ edici, ödeyen, ödeyici
 mütegayyir:değişik, zıt olan
 müteşerri':şeri'at işleriyle uğraşan
 nâkıs:alçak, adi, bayağı
 nâ-şâd:hüzünlü, gamlı, kederli
 nısf:yarım, yarı
 nîk- nâm:iyi nam kazanmış
 nisvân:kadınlar
 pencüm:beşinci
 rif'at:yükseklik, yücelik
 rüsvây:rezil olma
 süvüm:üçüncü
 şeşüm:altıncı
 şinâs:anlayan, tanıyan
 şîr: arslan
 tağyir:gayrı, başka, yabancı, diğer
 temekkün:yerleşme, yer tutma
 ulûm:alimler
 vafûr:bol, çok
 zâviye:köşe, açı
 zeyrek:anlayışlı, uyanık, zeki

KAYNAKÇA

- Batuk Cengiz, Tarihin Sonunu Beklemek, Ortadoğu Dinlerinde Eskatoloji Mitosları, İz Yay., İst., 2003
 Çavuşoğlu Ali, Türk Edebiyatında Kıyafet-name, Akçağ Yay., İst.,2001
 Develioğlu Ferid, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat, Aydın Kitabevi, Ank., 1998
 Doğan Mehmet, Büyük Türkçe Sözlük, Pınar Yay., İst., 2005
 Duvarcı Ayşe, Türkiye'de Falcılık Geleneği ve Bu Konuda İki Eser, Ersa Matbaası, Ank., 1993

- Ertaylan İ.H., Falnâme, Sucuoğlu Matbaası, İst., Üniv., Yay.,İst., 1951
- Gündüz Şinasi, Mitoloji ile İnanç Arasında, Etüt Yay., Samsun, 1998
- <http://forum.abonem.com/osmanli-tarihi-genel/8213-osmanli-tarihinde-bilim-7-a.html>
- <http://www.yorumcu.com/fortune/palm/>
- İslam Ansiklopedisi, C. 4, Milli Eğitim Bakanlığı Yay.,İst., 1995
- İslam Ansiklopedisi, C. 6, Milli Eğitim Bakanlığı Yay., İst., 1997.
- Kaşgarlı Mahmud, Divanü Lugat'it Türk, Ter: Besim Atalay , C.1, TDK., Yay., Ank., 1998
- Kıyafetnâme, İzmir Milli Kütüphanesi, Numara: 1373
- Mengi Mine, “Kıyafetnameler Üzerine”Türk Dili Araştırmaları Yıllığı, Belleten 1977, TDK Yay., Ank., 1978
- Muhammed Abdüselâm, Segirmek Manaları, Naşiri: İtimat Kitaphanesi Sahibi Seyid Tâhir, Kadınlar Dünyası Matbaası, İstanbul, 1333
- Seyidoğlu Bilge, Mitoloji Üzerine Araştırmalar Metinler ve Tahliller, Dergah Yay., İst., 2005
- Şemseddin Sami, Kamus-i Türki, Çağrı Yay., Gündoğdu Mat., İst 1996
- Tatçı Mustafa, Edebiyattan İçeri (Dini-Tasavvufi Türk Edebiyatı Üzerine Yazılar) Akçağ Yay., Ank., 1997
- Türk Ansiklopedisi, C. 15, Dergah Yay., İst.,1979
- Türk Dili ve Edebiyatı Ans., Dergah Yay., C.5, İst; 1999,
- Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ans. Söz., Alem Yay., Ank,2005
- Yerdelen Cevat, Türk Edebiyatı'ndaki Kıyafetnameler ve Niğdeli Visali'nin Vesiletü'n –İrfan Adlı Kıyafetnamesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Erz., 1988
- Yusuf Has Hacip, Kutadgu Bilig, Haz: R. Rahmeti Arat, TDK., Yay., Ank 1979